

Vroeg broedgeval van Kleine Bonte Specht

Paul van der Poel

Kleine Bonte Specht, 9 april 2021 Laarder Wasmeer | Doortje van Dijk

De Kleine Bonte Specht is bepaald geen onbekende broedvogel in ons werkgebied, maar het vaststellen van broedgevallen is vaak lastig. Bekende locaties waar Kleine Bonte Spechten broeden zijn de 's-Gravelandse landgoederen en Einde Gooi (beide Natuurmonumenten), het Spanderswoud en het Laarder Wasmeer (beide GNR).

Het Laarder Wasmeer wordt door leden van onze vogelwerkgroep sinds 2011 om de drie jaar geïnventariseerd op broedvogels. De resultaten voor de Kleine Bonte Specht uit deze broedvogelinventarisaties staan vermeld in Tabel 1. Ook dit jaar wordt het Laarder Wasmeer geïnventariseerd en op het moment dat ik dit schrijf is het veldwerk inmiddels afgerond.

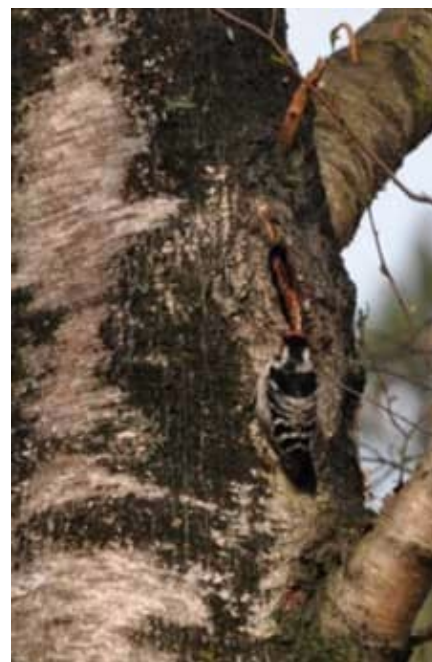
Tabel 1: Vastgesteld aantal broedparen van de Kleine Bonte Specht in het Laarder Wasmeer

Jaar	Aantal broedparen
2011	2
2014	0
2017	2
2020	2

Op 29 april had ik het genoeg samen met Wobbe Kijlstra de inventarisatieronde te lopen. Niet ver van de plek waar in 2020 een paartje Kleine Bonte Spechten in een dode berk broedde, dicht bij het hekwerk en op kleine afstand van een berk met een nestholte van de Grote Bonte Specht, hoorden we bedelroepen. Deze bedelroepen kwamen uit een nestholte iets meer dan twee meter hoog in een dode boom (soort boom onbekend).

Voeren

De doorsnede van de opening was te klein voor de grote bonte en we waren nog niet ver weg van de boom toen een vrouwtje Kleine Bonte Specht kwam voeren. De voeding geschiedde voor de nestopening, wat er op duidt dat de jongen 13 tot 15 dagen oud moeten zijn geweest [2]. Op 3 mei ben ik samen met Loes (mijn vrouw) gaan kijken hoe het met de spechtjes ging. Het nest was verlaten maar niets wees erop dat het was geplunderd. Overigens is de Grote Bonte Specht de meest voor de hand liggende kandidaat voor plundering van een nest van de Kleine Bonte Specht. Plundering kan plaatsvinden door de nestopening te vergroten of zelfs door van de achterkant het nest open te hakken [4]. De jongen van dit nest vlogen ongeveer een maand eerder uit dan die van het eerder genoemde nest in 2020 (dat door

Kleine Bonte Specht bij nestholte in Berk 9 april 2021, Laarder Wasmeer | Doortje van Dijk

tallose vogelaars en fotografen is bezocht). Daarvan vlogen de jongen 's ochtends vroeg op 2 juni uit. Daarom vond ik het de moeite waard om na te gaan of dit niet een bijzonder vroeg broedgeval betrof.

Tabel 2: Gegevens over datums eerste eileg

Jaar	Datum leg eerste ei			Aantal nesten	Legsel-grootte	Bron
	Vroegste	Mediaan	Laatste			
1998-2003	19 april	29 april	-	39	-	6
2022	19 april	25 april	5 mei	6	5,2	4
2023	?	?	15 mei	12	-	5

(- = gegeven ontbreekt, ? gegeven nog niet bekend)

Onderzoek

Eerst heb ik vergeefs met allerlei zoektermen gezocht naar vroege broedsels. Dat leverde niets op. Daarna zocht ik naar datums van uitvliegen. Ook deze gegevens heb ik niet kunnen vinden. Vaak wordt bij onderzoeken gekeken naar de datum waarop het eerste ei wordt gelegd. Omdat van dit broedgeval deze datum – uiteraard – niet bekend is, zijn voor een berekening (schatting) daarvan diverse gegevens nodig, te weten (1) de (gemiddelde) legselgrootte, (2) frequentie van leggen, (3) de (gemiddelde) broedduur, (4) de (gemiddelde) nestjongenfase oftewel het aantal dagen tot uitvliegen na het uitkomen van de eieren. Daarom deed ik onderzoek naar deze kengetallen in de boeken en via internet. Dat leverde het volgende op:

(1) Legselgrootte

Uit de geraadpleegde literatuur komt naar voren dat de legselgrootte doorgaans 4 tot 6 eieren is. De gemiddelde legselgrootte zal tussen 5,0 en 5,5 liggen, terwijl in enkele gevallen 3 en 8 eieren voor kan komen. Voor de berekening wordt van 5 eieren uitgegaan.

(2) Frequentie van leggen

Alle literatuur vermeldt dat iedere dag een ei gelegd wordt. Ook bij deze berekening wordt hier van uitgegaan.

(3) Broedduur

De broedduur bedraagt volgens alle geraadpleegde bronnen 10 tot 12 dagen, zodat voor de berekening 11 dagen gebruikt wordt. Zoals bij de geraadpleegde bronnen is de dag waarop het laatste ei gelegd wordt de eerste dag van broeden.

(4) Nestjongenfase

De beschikbare gegevens laten een vrij grote spreiding zien. De 'handboeken' [1] en [2] geven samen 18 tot 20, soms 21, terwijl bron [7] 39 nesten volgde met een variatie van 20 tot 23 dagen. Voor deze berekening wordt 20 dagen aangehouden. Deze waarden leveren een totale broedcyclus van 35 dagen. Teruggerekend vanaf 3 mei zou dan op 30 maart het eerste ei gelegd moeten zijn.

Datum leg eerste ei

Onderzoek via internet leverde enkele onderzoeken op waarbij data over het leggen van het eerste ei bekend waren. Omdat Kleine Bonte Spechten uit noordelijke landen enkele weken later

broeden dan de broedvogels van onze breedtegraad, heb ik alleen de weinige gegevens uit het Verenigd Koninkrijk en Duitsland (omgeving Aken) gebruikt (zie Tabel 2). Omdat de gegevens over 2023 van [6] nog niet zijn gerapporteerd, staan in Tabel 2 bij 'vroegste datum eerste ei' en de mediaan (datum uit het midden van de verdeling van de gegevens) vraagtekens. Ondanks de kleine aantallen gevolgdde nesten in de onderzoeken, 39 respectievelijk 6, rapporteren beide als vroegste datum 19 april, een verschil van maar liefst 19 dagen. Zelfs wanneer we uitgaan van een uitzonderlijk klein legsel van 3 eieren, een broedduur van 10 dagen en een nestjongenfase van 18 dagen, bedraagt het verschil nog bijna twee weken.

Koud voorjaar

Opmerkelijk is ook dat in Engeland als laatste datum voor het eerste ei 25 mei staat. Op de website werd dit vermeld

omdat in Engeland nog nooit zo laat een eerste ei werd gelegd (vroegste datum is nog niet vermeld op de website). Als oorzaak wordt het koude voorjaar genoemd. Omdat ook in Nederland het voorjaar koud was, is het bijzonder dat we in het Laarder Wasmeer inderdaad met zo'n vroeg legsel te maken hebben.

Verder is het interessant om te vermelden dat uit onderzoeken blijkt dat de Kleine Bonte Specht het broeden lijkt af te stemmen op de beschikbaarheid van voedsel voor de jongen (rupsenpiek!). In april was daar absoluut geen sprake van en moeten de jongen voornamelijk gevoerd zijn met larven van houtborende insecten en dergelijke. Het is uit onderzoek (bron [3] en [8]) gebleken dat oudere paren, die al vaker gebroed hebben significant eerder met de eileg beginnen. Dat verschil is echter veel geringer dan het berekende aantal van 19 dagen.

Kleine Bonte Specht, Laarder Wasmeer, 29 april 2023 | Paul van der Poel

Geraadpleegde bronnen

1. Cramp, S.I. et al. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa, Vol. 4: Terns to woodpeckers, Oxford University Press 1985.
2. Glutz von Blotzheim, Urs, N. und Kurt M. Bauer. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 9. Columbiformes – Piciformes, ISBN 3-400-00452-9.
3. Rossmann, Eva. Breeding biology, mating system and population dynamics of the Lesser Spotted Woodpecker (*Picoides minor*): combining empirical and model investigations. Potsdam, 6-1-2005.
4. Smith, Ken & Linda. Woodpecker Network Breeding Season Report: Lesser Spotted Woodpeckers in 2019. <https://www.woodpecker-network.org.uk/>
5. Smith, Ken & Linda. Woodpecker Network Breeding Season Report: Lesser Spotted Woodpeckers in 2022. <https://www.woodpecker-network.org.uk/>
6. Smith, Ken & Linda. Lesser Spotted Woodpecker nests update 25 May 2023. <https://www.woodpecker-network.org.uk/>
7. Wirthmüller, Rolf. Beobachtungen zur Brutbiologie und zum Verhalten des Kleinspechts *Dryobates minor*. Charadrius 42, Heft 3, 2006 (2007): 110-119.
8. Wiklander, Ulf and Ola Olsson, and Sven G. Nilsson. Age AND Reproduction in Lesser spotted Woodpeckers (*Dendrocopos minor*). The Auk 118(3):624-635, 2001.